

โรคฟีลาเรียซิสในช้าง FILARIASIS IN ELEPHANT

โดย

พุน นิตยสุทธิ ส.พ.บ.

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

โรคพยาธิหัวใจหรือ Filariasis ที่พบบ่อยที่สุดกในสุนัข เกิดจาก *Dirofilaria immitis* ซึ่งเวลาตรวจโลหิตจะพบ *Microfilaria* ได้ง่าย สำหรับในสุนัข โรคนี้จะทำให้สุนัขมีอาการโลหิตจาง การกินอาหารไม่แน่นอน และมีไข้เบื่ออาหาร ซึม ใจอาเจียน หอบ สุขภาพเสื่อม ถ้าไม่ได้รับการรักษา สุนัขมักจะแสดงอาการหลังแข็ง ขาหลังไม่มีแรง และบางตัวจะเกิดโรคท้องมาร ขาขมุน้ำ อ่อนเพลีย และตายในที่สุด มันอัยรายจะมีโลหิตไหลออกจากมูกคล้ายเลือดกำเดาไหล บางรายพยาธิที่อยู่ในช่องหัวใจ อาจ ลุกลามาเข้าไปใน ปอด และ ทำให้ เกิดโรค ปอด อักเสบ ซึ่งมักจะทำให้สุนัขตายเป็นส่วนมาก.

สำหรับในรายที่พบ *microfilaria* ในโลหิตช้างนั้น ได้เคยพบรวมทั้งสุนัข ๗ เชือก รายแรก เป็นช้าง ขนาดใหญ่ มาจากภาคเหนือ เพิ่งมาลงกรุงเทพฯ เกือบ ๖ ปี ที่คลองเตย อาการที่ช้างเชือกนั้นแสดงก็คือ ซึม

เบื่ออาหาร โลหิตจาง ขมุน้ำที่ไตข้างเจ้าของได้ปล่อยให้คนเลี้ยง ซึ่งเป็นชาวพม่าเมืองผู้นำช้างเชือกนั้นลงมากรุงเทพฯ ได้ทำการรักษาตลอดมาแต่อาการก็ไม่ดีขึ้นจากการตามอาการ ทำให้สงสัยว่าอาจจะเป็นโรค Surra จึงได้นำกล้องจุลทรรศน์ไปช่วยเพื่อตรวจ film โลหิตสด จากการตรวจพบว่ามี *microfilaria* อยู่ในโลหิต การตรวจ film โลหิตโดยย้อมสี ไม่พบเชื้อ Trypanosome ที่ทำให้เกิดโรค surra การรักษาได้ให้ Arsenic Trioxide กินอยู่ ๖ วัน อาการดีขึ้น แต่เนื่องจากช้างเชือกนั้นจะต้องส่งต่อไปที่อื่นอีก จึงยังไม่ทันทราบผลของการรักษา.

รายที่สอง เนื่องจากช้างบางเชือกในสี่เชือก ซึ่งนำมาจากจังหวัดบุรีรัมย์ มีอาการโลหิตจาง เบื่ออาหาร ซึม บางตัวมีอาการท้องร่วง ช้างเหล่านี้ อายยังอ่อนจากการตรวจโลหิตพบว่ามี ๓ ใน ๔ เชือกมี

microfilaria ในโลหิตและไม่พบเชื้อ trypanosome ที่ทำให้เกิดโรค surra เช่นเดียวกับในรายแรก นอกจากนี้ จากการตรวจของจรรยาพบว่า บางตัวมีพยาธิตัวกลมอยู่ในลำไส้เล็ก โดยเฉพาะเชื้อออกทอมอาหารท้องร่วง และได้ทำการรักษาเช่นในรายแรก สำหรับเชื้อออกทอม microfilaria และในรายที่มีพยาธิในลำไส้ก็ได้ให้ยาถ่ายพยาธิควบไปด้วย ปรากฏว่าช้างป่วยมีอาการดีขึ้น และถูกส่งต่อไปแห่งอื่น จึงไม่ได้ทำการตรวจโลหิตซ้ำอีก.

รายที่สาม ในรายงานข้าง ๕ เชือกซึ่งนำมาจากจังหวัดเพชรบูรณ์ มีบางเชือกขอมทั้งขาและไม่ค่อยกินอาหาร จากการตรวจของจรรยาพบว่า มีพยาธิตัวกลมอยู่ในลำไส้เล็ก และ ๑ ใน ๕ เชือกพบ microfilaria ในโลหิต ในรายงานได้ลงฉึกยาพวก Antimony คือ Fantorin โดยฉึกวันละครั้ง ทุกวันอยู่ ๑๘ ครั้ง ยาที่ฉึกทั้งหมด 186 c.c. ในวันที่ฉึกครั้งสุดท้ายได้ทำการตรวจโลหิต ไม่พบ microfilaria ในโลหิต ๒-๓ เดือนต่อมา ได้พบช้างเชือกนี้ออก ปรากฏว่ามีสุขภาพดีมาก.

รายที่สี่ ช้างเชือกนี้ได้มาจากจังหวัดชุมพร อาการที่แสดงมีอาการขอมที่ท้อง จากการตรวจของจรรยาว่ามีพยาธิอยู่ในลำไส้บ้าง จากการตรวจโลหิตพบว่า

microfilaria อยู่ในโลหิต และไม่พบ trypanosome ในรายงานได้ตรวจโลหิต ๒ ครั้ง ครั้งแรกไม่พบ microfilaria จึงได้รักษาไปตามอาการ เช่นให้ยาถ่าย ยาขับปัสสาวะ แต่อาการขอมไม่ดีขึ้น จึงตรวจโลหิตอีกเป็นครั้งที่สองในราว ๑ สัปดาห์ต่อมา ซึ่งก็พบ microfilaria ในโลหิต และได้ทำการฉึก fantorin และให้ยาถ่ายพยาธิเช่นรายก่อน อาการขอมค่อยๆ ยุบลงและหายเป็นปรกติ เมื่อตรวจโลหิตอีกไม่พบ microfilaria.

รายที่ห้า ในรายงานข้าง ๑ ใน ๒ เชือกที่ได้มาจากลำปางหลายภาค จังหวัดบุรีรัมย์พบ microfilaria ในโลหิต จึงได้ทำการรักษาเช่นในรายก่อนๆ.

เรื่องนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายเพียงเล่าสู่กันฟังเพื่อให้ทราบว่า ในโลหิตช้างก็อาจพบ microfilaria ได้ ส่วนในช่องหัวใจจะมีพยาธิตัวแก่อยู่ เช่นเดียวกับในสุนัขหรือไม่นั้น ในขณะนี้ยังไม่มีโอกาสผ่าศพของช้างที่ตายด้วยโรคนี้ออกตรวจ ข้อที่พึงสังเกตก็คือ microfilaria ใน film โลหิตสดที่พบนั้น ใน film หนึ่งๆ จะพบ microfilaria อยู่เพียง ๑ หรือ ๒ ตัวเท่านั้น ไม่เคยพบมากเหมือนในสุนัขบางตัว และถ้าการติดต่อเป็นเช่นเดียวกับในสุนัข คือโดยยุงแล้ว

ข้างในจังหวัดที่กล่าวมาแล้วและ ในบริเวณ
ใกล้เคียง ก็คงจะเป็นโรคนี้สักอย่าง ฉะนั้น
ถ้าพวกเราได้มีโอกาสรักษาตัวป่วยซึ่งมีอาการ
การคล้ายอาการของโรค surra โดยเฉพาะ
ในจังหวัดที่กล่าวมา พวกที่กล่าวมาแล้วเคย
อยู่ที่ไม่ควรจะผ่านการตรวจหา microfilaria
ในโลหิตไปเสีย.

ก่อนจบ ข้าพเจ้าต้องขอขอบคุณอา
จารย์จิต วรรณศรี อาจารย์ลำพูน ศศิบุตร
และ อาจารย์ มานิจ พยัคฆนันทน เป็น อย่าง
มาก ที่ได้ร่วมไปทำการตรวจและรักษา
ตัวดีในบางราย.

Summary :

In examining the blood of a number of native elephants showing symptoms of sickness, the author and his staff-mates have found a certain kind of Microfilaria of which specific name is unknown by them. Their symptoms, he says, are very similar to those of the Surra. Arsenic trioxide and Fantorin, a patented drug of Antimony compound, have been tried separately in treatment with satisfaction. The author also states that it is of somewhat difficulty in searching out the little organisms in the blood film because of its small number, and, that the actual site of the adult worms is not certainly known in the occasion due to the recovery and departure of the animals - Ed.

ถ้าท่านต้องการซื้อปืน และกระสุนทุกชนิด

โปรดมอบความไว้วางใจให้แก่

บริษัท เณติม จำกัด

เลข 12 มุมสี่แยกถนนอนุสาวรีย์

พระนคร.